

Frano Klisura

Korčula

KAMENOKLESARSTVO I OBRAZOVANJE POTREBNIH KADROVA U KORČULI KROZ STOLJEĆA

UDK: 679.8(497.5 Korčula):377

Rukopis primljen za tisak 20. 12. 2008.

Pregledni članak

Survey article

Autor donosi povijesni pregled kamenarstva otoku Korčuli koristeći se notarijalnim i kancelarijskim knjigama Korčule koje se vode od 14. stoljeća, te u njima ima zapisanih ugovora o stupanju dječaka u službu obrtnika s ciljem izučavanja zanata. Obraduje se otvaranje škole, niže realke s talijanskim nastavnim jezikom, 1864. u Korčuli, pa 1877. građanske škole s hrvatskim nastavnim jezikom do 1881. kada se otvara strukovni tečaj za brodograđenje i kamenotesanje. Donosi se pregled razvoja škole do naših dana, te navode još aktivne kamenoklesarske radionice.

Iz ove naše današnje pozicije nije baš lako ni jednostavno govoriti o prohujalim stoljećima i aktivnostima naših predaka, jer je pisanih dokumenata vrlo malo i, osim toga, vrlo su šturi. Na kamenoj ploči, takozvanoj psefizmi, koju je otkrio Grga Novak u predjelu Koludrt (Lumbarda na Korčuli) nalazimo zapis o prvim doseljenicima na sjeveroistočni dio otoka Korčule, a potječe iz 4. stoljeća prije n. e. Na otočiću Majsan, jednom od otočića u arhipelagu pred Korčulom, otkriveno je čitavo naselje iz rimskog vremena, uz još dvadeset sedam kostura (istražio Cvito Fisković). Ostataka građevina iz istog razdoblja ima i na području Lumbarde, gdje nalazimo ostatke ergastuluma (nastambe za robove i prostor za njihov rad), koje je po kazni uputio iz Salone car Dioklecijan, a u naše vrijeme provode se daljnja iskapanja i očekuju novi nalazi.

Kamen se na ovom području vadio već u doba Rimljana, koji su brzo uočili kvalitetu korčulanskog kamena i koristili ga za građenje u Saloni u drugdje na obali,

ali i odvozili svojim galijama na razne strane, gdje im je kamen bio potreban za gradnju. Vidljivi su danas očiti tragovi na više mjesta o iskopavanju kamena u antičko doba na principu potkopa (otočići Vrnik, Sutvara, Kamenjak) odnosno rudarskom metodom. Da je vađenje kamena i njegovo oblikovanje bio raširen posao, svjedoči i Korčulanski statut, koji potječe iz 1214. godine. Naime, svatko tko izvozi kamen s otoka Korčule dužan je to prijaviti vladi i zapisati u općinskoj kancelariji, a svaki pak stranac, koji izvozi kamen, dužan je za svaki teret kamena, koji iznosi 100 modija soli, platiti općini jedan zlatni dukat.

Kamenarski obrt je, u vremenu o kojem govorimo, bio jako razvijen i ne bez razloga. To je razdoblje između 11. i 15. stoljeća, kada gradovi dobivaju svoj oblik, kada se drvene kuće zamjenjuju kamenim građevinama i kada se, radi sigurnosti od napada neprijatelja i gusara, grade čvrste zidine i kule s opkopima oko grada. To je

Škola s praktičnom obukom Korčula, školska kamenoklesarska radionica

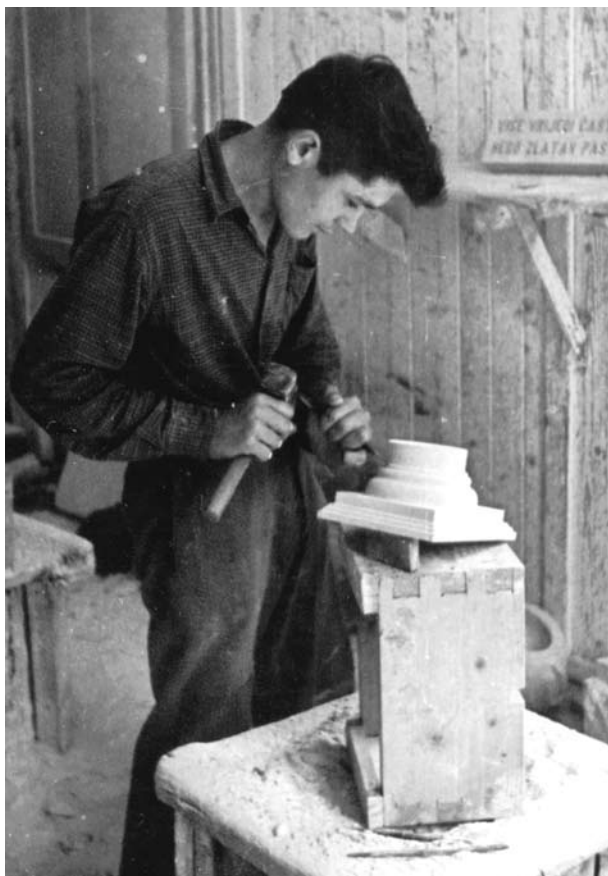
vidljivo i danas u Korčuli, Dubrovniku, Stonu i mnogim drugim gradovima uz obalu. Za sve je to trebao kamen, a kamenari nisu samo vadili kamen, već su se bavili i obradom kamena, izrađujući u radionicama različite ukrasne predmete, ukrasne dijelove za prozore, vrata, grbove i slično. Prema tome, oni nisu bili samo kavaduri (vadioci kamena), već su ujedno bili i klesari, zidari i graditelji, a poneki i kipari. Daleko bi nas odvelo da počnemo nabrajati gdje se sve izvezio kamen ili gdje su poznati majstori nazvani proti gradili kuće, palače, crkve, zvonike, javne zgrade, kule i sl. Zabilježimo ipak da su kvalitetni kamen izvozili uzduž cijele jadranske obale, posebno u Dubrovnik, ali i u Njemačku, Tursku, Italiju, Ameriku i druge zemlje.

Danas ljudi, a posebno turisti, vrlo često pitaju: odakle im toliko znanje i sposobnost za izvođenje ovako finih, kompliciranih i besprijeckorno izvedenih radova, gdje su to znanje stekli i naučili? Teško je dati danas precizan odgovor koji bi zadovoljio znatiželjnike. Međutim, pokušajmo koristiti podatke koje nalazimo u notarijalnim i kancela-

rijskim knjigama Korčule, koje se vode od 14. stoljeća, u kojima ima zapisanih ugovora o stupanju dječaka u službu obrtnika s ciljem izučavanja odnosno zanata. U Korčuli su u to vrijeme bila naročito razvijena dva obrta: brodograditeljstvo i kamenoklesarstvo za koje se slobodno može reći da su bili ekonomska podrška ovom gradu i okosnica njegova razvitka. O njima, a osobito o ovom drugom, ima zapisano dosta takovih ugovora u notarijalnim i kancelarijskim knjigama Dubrovnika i Korčule.

Ugovore su većinom sklapali roditelji ili skrbnici, a njima se određuje trajanje naukovanja, nagrada, kao i to da će nakon provedenog vremena u naukovanju učenik dobiti od majstora potreban alat

za samostalno obavljanje obrta. Katkada su utvrđivani i drugi uvjeti (npr. smještaj, ishrana i sl.), iako je učenik većinom stanovao i hranio se kod svog majstora. Iz tih podataka moglo bi se zaključiti da su naučnici (šegrti) stjecali znanje od svojih meštara, odnosno da su stariji prenosili svoja stečena iskustva neposredno na mlade. Ipak, u Statutu Banke sv. Josipa iz 1623. godine (cehovska organizacija brodograditelja i stolara) u 8. članku stoji: "Nitko ne može raditi ni djelovati u brodogradilištu, niti ući u nj na nadnicu, ako se prije nije vježbao kao naučnik 5 godina te ako nije primljen u Banku svim lopticama ili većinom njih". Slično je bilo i kod kamenoklesara, čija je cehovska organizacija, odnosno Banka sv. Mateja, imala sjedište na Vrniku, jedinom naseljenom otočiću u korčulanskom arhipelagu, na kojemu se najviše vadio kamen. Ta obrazovna djelatnost za vrijeme naukovanja nije bila samo odredba, već je to bila potreba majstora ili prota da što prije dobiju dobre i sigurne pomoćnike, kojima mogu prepustiti dio posla. Istina bilo je i onih koji su zatezali s prenošenjem znanja, bojeći se da ih mladi ne preteknu, dok su drugi objeručke prenosili svoja umijeća, ponoseći se da su upravo kod njih izučili zanat. Prema tome ova udruženja su, kao i slične organizacije po europskim gradovima, pokrenula organizirani rad u smjeru obrazovanja zanatskih kadrova.

Školska radionica, učenik obrađuje dio kolone

Ipak, kroz 18. stoljeće opće prilike, posebno filozofija francuskih filozofa, snažno utječu na zbivanja u Europi, a slijedom toga i na promjene u području obrazovanja, što se posebno uočava na školstvu u Hrvatskoj, koje se organizira prema ustrojstvu austrijskih škola, pod čijom je vlašću ona i bila. Treba dodati da je naša domovina imala zlu sudbinu, da su se na njenom teritoriju često sukobljavali i često smjenjivali interesi raznih sila, što je uvjetovalo i razlike u načinu odgoja i obrazovanja.

Ne zanemarujući sve ono do sada rečeno o obrazovanju stručnih kadrova, posebno za zanimanja kamenoklesara i brodograditelja, nailazimo na sigurnije podatke o školskom obliku stručnog obrazovanja. Naime, te 1864. godine u Korčuli je otvorena niža realka s taljanskim nastavnim jezikom, koja je godinu dana poslije pretvorena u nižu realnu gimnaziju. To je bila općeobrazovna škola, ali se držalo (vjerovalo) da koristi i poboljšanju uopće za dva glavna korčulanska zanata: brodogradnju i kamenoklesarstvo. Naime, u Manuale del regno di Dalmazia I-VIII godine 1871. – 1879. godine pisac Mašek kaže: "...e di miglioramento nelle due arti, dello squero cioe e dei lapedici, unico e non indifferente mezzo di non lieve rissorsa si a questa citta, che ai vicini villaggi ...” (u prijevodu: ...i za poboljšanje u dvama obrtima, naime brodograditelja i kamenoklesara, jedinog i neindiferentnog sredstva, od nemale koristi ovom gradu i susjednim selima...). Škola je bila dobro opremljena učilima i pomoćnim sredstvima za lakše i uspješnije izvođenje nastave.

Godine 1877. ova je škola prestala djelovati, a njenu je ulogu preuzela tek ustanovljena građanska škola s hrvatskim nastavnim jezikom. U spomenutom Manualu za godine 1876. – 1877. nalazimo samo podatak: "Scuola civica con corsi tecnici (in organizzazione)", što u prijevodu znači: Građanska škola s tehničkim tečajevima (u organiziranju). Osim ovog zapisa, nema drugih podataka koji se odnose na korčulansku školu. Međutim, u Manualu VIII za 1879. godinu zapisano je: Scuola civica con corsi tecnici (u prijevodu: Građanska škola s tehničkim tečajevima), pri čemu se spominju Vjekoslav Pierotić kao upravitelj i još dva nastavnika Vito Vuletić (Vukasović) i Antun Depolo.

Ipak, 1881. godine otvoren je jednogodišnji strukovni tečaj za brodograđenje i kamenotesanje, koji je bio pridružen građanskoj učionici. Podatak o tome nalazimo u zadorskom listu "Zora", a zapisao ga je Frano Radić, prvi učitelj teorijske nastave upravo spomenutog strukovnog tečaja. Tu prvi put dobivamo opširnije podatke o obliku i organizaciji stručnog obrazovanja u Korčuli, o teorijskoj i praktičnoj nastavi, o broju učenika, o praktičnim radovima koje su učenici izradili u svojim školskim radionicama pa čak i o tome kakvo su zaposlenje našli ovi učenici nakon završetka strukovnog tečaja. Radi ilustracije evo i nekoliko podataka o broju učenika po školskim godinama (članak F. Radića u "Zori"):

Školska godina	Brodogradnja	Kamenokles.	Ukupno
1881/82.	2	11	13
1882/83.	3	13	16
1883/84.	4	18	22
1884/85.	6	15	21
1885/86.	5	16	21

Radovi učenika kamenoklesara u školskoj radionici

Analizirajući ove brojke, i nehotice nam upada u oči kako u brodograditeljskom odjelu ima izrazito malo učenika, a znamo da je Korčula kroz stoljeća prednjačila u brodogradnji i da je npr. samo u brodogradilištima u drugoj polovici 18. stoljeća bilo zaposleno 15 konstruktora, 522 majstora, 87 radnika, 69 drvodjelaca, 37 pilara drvenih balvana, 82 šegrti i 7 rezbara u drvu za ukrašavanje pojedinih dijelova broda. Ipak, ovo je vrijeme kad se pojavljuju parobrodi, koji se uglavnom grade u željezu, što je zadalo težak udarac drvenoj brodogradnji, pa su neka brodogradilišta čak i zatvorena, a više vrsnih brodograditelja je čak napustilo Korčulu tražeći posla na drugim mjestima

uz obalu, ali i u drugim zemljama. Međutim, oni koji su ostali nisu klonuli duhom, pa su nastavili proizvodnju.

Vraćajući se ponovno Radićevu članku možemo zaključiti da je jednogodišnji strukovni tečaj bio zapravo obrazovni oblik koji je trajao više od jedne godine. Citirajući spomenuti članak činjenica će nam se sama od sebe objasniti (riječ je o Naukovnoj osnovi, koju je izdalo c. k. Pokrajinsko učiteljsko vijeće u Zadru 1881. godine): “Pošto se je u praktičnom izvršavanju navedene osnove pokazalo da se u jednoj učioničkoj godini ne može da svlada svekoliko teoretično ni praktično gradivo u njoj propisano, to je nekoliko učenika u ovijem zadnjim godinama ostalo u tečaju još i za drugu godinu, a jedan i za treću učioničku godinu, a pri tom se je raširilo gradivo osnovom propisano.” One koji ostaju i dalje učiti, pisac naziva opetovničari, iako to nisu bili ponavljači u današnjem smislu, već učenici koji su svojevrijedno ostajali u tečaju radi daljnjeg usavršavanja.

Jednogodišnji strukovni tečaj, prema Naukovnoj osnovi od 5. lipnja 1881. godine, imao je dva odsjeka za brodograđenje i kamenotesanje i u njima je teorijski dio nastave bio predviđen dva sata na dan, a praktični dio pet sati dnevno. U tečaj su se primali učenici koji su završili treći ili barem drugi razred građanske učionice, a kad nisu posve

dozreli za shvaćanje teorije ostajali su za jednu godinu u pripremnom tečaju, gdje su prema Radiću “bili obučavani u računici, mjerstvu, nekim načelima fizike i matematike, te u prostoručnom i mjerstvenom risanju.” Izvanrednim učenicima smatrali su se redoviti učenici pučke (osnovne) ili građanske učionice, koji su u izvanrednim satovima pohađali radionice strukovnog tečaja jedan sat na dan zimi, a dva sata ljeti s namjerom da s vremenom postanu redoviti učenici strukovnog tečaja.

Za razdoblje koje slijedi nemamo nikakvih dokumenata odakle bismo mogli crpiti podatke o razvijanju stručnog školstva u Korčuli. Tek 1911. godine Oesterrichsche Statistic spominje oblik obrazovanja putem tečaja za školsku godinu 1908. – 1909. Neki pak stariji građani Korčule, od kojih neki i sami polaznici tečaja, potvrđuju njegovo postojanje i prije ove godine. Slijedom toga i tih podataka može se sa sigurnošću utvrditi da je strukovni tečaj radio uz građansku školu i da mu je i dalje bio upravitelj Vjekoslav Pierotić, koji je ujedno bio i upravitelj građanske i pučke škole, te obavljao dužnost kotarskog školskog nadzornika. Na temelju toga zaključujemo da je strukovni tečaj radio konstantno i kontinuirano, da je već od samog početka imao vlastite radionice, u kojima su se obrazovali brodograditelji i kamenoklesari, te da su učitelji praktičari bili iz redova korčulanskih brodograditelja i kamenoklesara, kao što su bili oko 1910. godine Marin Vilović brodograditelj i Šime Mlinarić kamenoklesar.

Godine 1913. došlo je do reforme i mi bilježimo značajan korak u podizanju kvalitete stručnog školstva u gradu Korčuli. Naime, te je godine prestao djelovati strukovni tečaj, a osnovana je Strukovna škola za obrtno risanje. Iz izvještaja za prvu školsku godinu tj. 1913./14., koji je tiskan u Dubrovniku, jasno se razabire organizacija škole. Treba naglasiti da njen naziv ne obuhvaća u potpunosti njenu djelatnost, jer je ona imala četiri odjela:

1. Strukovna škola usavršavanja za brodograditelje s pripremnim tečajem i tri razreda;
2. Strukovna škola usavršavanja za klesare s pripremnim tečajem i dva strukovna razreda;
3. Obrtnička škola općeg usavršavanja za ostale obrte i trgovinu;
4. Javna dvorana risanja za gotove učenike u svrhu njihova usavršavanja.

Prvi, drugi i treći odjel mogli su pohađati šegrti svih obrtnika s područja grada Korčule, kao i obrtnički radnici, a prema zakonu iz 1907. godine svi šegrti su bili dužni redovito pohađati obrtničku školu općeg i strukovnog usavršavanja. Četvrti odjel su pohađali neovisni obrtnici, obrtni radnici i svršeni učenici obrtničke škole radi daljnjeg usavršavanja.

Prve školske godine 1913./14. u novoorganiziranu školu bilo je upisano ukupno 126 učenika i to u:

1. Odjel (brodogradnja)	
Pripremní razred	20 učenika
I. razred	27 učenika
2. Odjel (kamenoklesarstvo)	
Pripremní razred	33 učenika
I. razred	13 učenika

3. Odjel	
Pripravni razred	18 učenika
I. razred	0 učenika
4. Odjel	
a) za zidare	10 učenika
b) za brodograditelje	5 učenika

Prvi upravitelj novoosnovane škole bio je profesor Atilij Menetto, koji je bio i teorijski učitelj za brodograđevnu struku, a kao stručnjak za kamenoklesarstvo navodi se Venčeslav Barda, dok se za ostale predmete spominju Antun Batistić, Vicko Jakulić, Miho Kohn i Šimun Ljubić, svi nastavnici građanske škole.

Škola je djelovala i za vrijeme Prvog svjetskog rata i talijanske okupacije od 1918. – 1921. godine, a nastavila je radom kao zanatska škola do Drugog svjetskog rata i imala je kamenoklesarski i brodograđevni smjer, kada je prestala djelovati. Na žalost, za cijelo to razdoblje nema nikakvih podataka, jer je kompleks školskih zgrada potpuno uništen s inventarom i arhivom. Jedini izvor podataka bila su sjećanja starijih ljudi sudionika tih događaja. Proizlazi da se u poratnom vremenu (neposredno poslije Prvog svjetskog rata) graditeljstvo brzo razvija, pa kamenoklesarski zanat naglo jača i zapošljava se sva raspoloživa radna snaga. Za to vrijeme je radilo na ovom području dnevno oko 220 radnika vadilaca i obrađivača kamena. Što se tiče naučnika, u praksi su postojala dva oblika obrazovanja: kod prota nije bilo određeno koliki će broj šegrtova imati na naukovanju i nisu bili obvezni pohađati školu dva puta tjedno (za teorijski dio). Odvažniji roditelji su pak zahtijevali da im dijete pohađa i školu, radi stjecanja teorijskog znanja, posebno u matematici i nacrtima, što protima nije odgovaralo. Bilo je i onih učenika koji su isključivo išli u školu, gdje su pored teorijske nastave iz matematike, geometrije i upoznavanja nacrtu i crtanja, načina vođenja poslova, poznavanja zakonskih propisa i poslovnog dopisivanja, obavljali praktični dio nastave u školskoj radionici, pa su tako završene učenike zvali “finiji” meštri. Oni prvi, koji su išli na naukovanje kod prota, bili su vještiji na radovima u kamenolomu, dok su oni drugi postajali bolji radnici zanatlije i opredjeljivali se za rad u radionicama, gdje su se obavljali finiji i kompliciraniji poslovi, a i u samim nacrtima i u ophođenju posjedovali više znanja.

Stručni radnici u spomenutoj školi za kamenoklesarsku struku bili su: Šime Mlinarić za klesare i Atilij Menetto, a za nacрте ing. Spigenhalt i Vjenceslav Barda. Po njihovu odlasku za stručnog nastavnika je došao Frane Kršinić “Cankin” koji je ranije bio đak ove škole. Ista škola je kasnije dala istaknute prote kamenoklesare: Božu Fabrisa pok. Nikole, Baru Jurjevića pok. Jakova, Marina Šaina pok. Pavla (poslije, po završetku Drugog svjetskog rata, preuzeo je dužnost stručnog učitelja u Školi s praktičnom obukom u odsjeku za kamenoklesarstvo). Pored njih još su uspješno djelovali na području Vrnika – Lumbarda:

1. Nikola Fabris pok. Frana (Nikoletto)
2. Nikola Fabris pok. Antuna
3. Ivan Fabris pok. Frana

4. Spaso Foretić pok. Nikole
5. Donko Foretić pok. Nikole
6. Mate Kršinić pok. Frana (Šove)
7. Ivo Fabris pok. Vicka
8. Vicko Fabris pok. Vicka
9. Jure Kučija pok. Marina
10. Marin Kučija pok. Marina
11. Jure Peručić pok. Ivana
12. Vicko Portolan pok. Bartula (Bumbardun)
13. Jure Peručić pok. Paska (Zorzi)
14. Matij Jurjević pok. Ivana
15. Vicko Radovan (Činglimin)

Te na području Vrbovica – Oskorušica:

1. Vicko Matulović pok. Vicka (Atlagić)
2. Andrija Curać (Bačoko)
3. Marin Skokandić pok. Marina (Čavlić)
4. Antun Skokandić pok. Antuna (Barić)
5. Ivan Skokandić pok. Ivana (Vicin)
6. Petar Curać pok. Antuna (Verin)
7. Dinko Tasovac (Dinkić)
8. Jakov Brčić Abelov

Nakon Drugog svjetskog rata u dosta razrušenoj Korčuli srušene stambene zgrade, privredni objekti (brodogradilišta i potopljeni i onesposobljeni brodovi) tražili su hitnu obnovu, a uočljiv je bio nedostatak kadrova. Zato je već 1945. godine donesena odluka o oživljavanju ranije postojeće zanatske škole (ali u veoma skromnim uvjetima, bez vlastite zgrade i inventara, što je uništeno u ratu). Novoosnovano brodogradilište započelo je izgradnju svojih pogona na novoj lokaciji, pa je tražilo sve više kadrova, te je osnovana posebna strukovna škola za potrebe brodogradilišta, koja je počela radom 17. rujna 1948. godine. Tako su u Korčuli do 1953. godine usporedno djelovale dvije škole za obrazovanje kadrova različitih struka i zanimanja, a onda dolazi do njihova spajanja, pa od školske godine 1953./54. jedinstvena stručna škola djeluje pod nazivom Industrijska škola, odnosno Škola s praktičnom obukom i obrazuje kadrove za brodogradnju, klesarstvo i građevinarstvo, trgovinu i zanatske uslužne djelatnosti. Uz školu se organiziraju i opremaju radionice za brodogradnju u drvu, kamenoklesarstvo, te stolarska i metalska radionica u kojima se pod vodstvom stručnjaka obavlja praktična nastava. Osnovna značajka nove škole leži u tome da praktična nastava čini organsko jedinstvo sa stručnoteorijskim i općim obrazovanjem, odnosno praktična nastava postaje sastavni dio nastavnog procesa.

U poslijeratnom razdoblju, posebno u godinama od 1950. do 1955., ova je djelatnost postigla najveći poslijeratni procvat, jer je kamenoklesarsko poduzeće “Vrnik” zapošljavalo do 230 radnika, a naučnika je bilo i do 36 godišnje. Međutim, poslije 1955. godine ovo je poduzeće počelo padati u privredne poteškoće, gubiti korak s vre-

menom, pa je počelo opadati zanimanje mladih za kamenoklesarstvo. Škola je i pored svega nastojala održati ovaj odjel i očuvati stoljetnu tradiciju, no i mimo svih nastojanja odjel je prekinuo s radom 1960./61. školske godine zbog nedostatka učenika.

Ipak, i pored svih nevolja, sačuvale su se razne građevine u Korčuli, ali i u mnogim gradovima uzduž naše obale, a posebno u Dubrovniku, kao dokaz umještosti u obradi kamena kojemu su znali dati dušu. Sačuvane starine, njihov smještaj i raspored, daju posebno obilježje gradu Korčuli, jer grad je građen po strogim pravilima na principu riblje kosti. Već 1499. godine Petar Casola iz Milana po dolasku u Korčulu i zanesen ljepotom grada, zadivljen je izjavio: "Taj je grad izbrušen kao lijepi biser". Poznati majstor Juraj Dalmatinac, predstavnik kićene gotike, ostavio je u Šibeniku i Splitu niz značajnih umjetnina,

*Leonard i Petar Petrović:
Portal crkve Male braće u Dubrovniku*

Svi ovi i mnogi drugi znani i neznani korčulanski meštari, proti, "lapicidae", kamenari djelovali su ne samo u Korčuli, nego i u drugim dalmatinskim gradovima i ne samo u njima, već i u nizu drugih zemalja, gdje su izvozili kamen i gradili s njim. Kamen i izrađeni djelovi, obrađeni u domaćim radionicama u Korčuli, putovali su u Mađarsku, Njemačku, Tursku, Italiju, Egipat, Ameriku i drugdje, gdje su širili ljepotu korčulanskog kamena i sposobnosti korčulanskih meštara.

U novije vrijeme, dobrim dijelom bivši učenici zanatske škole, stasali su kao vrsni kipari: Frano Kršinić, Petar Palavicini, Trpimir Ivančević, Ivo Lozica, Radoslav Duhović, Lujo Lozica i Vinko Fabris.

koje je radio od kamena s Brača i Korčule. On je osobno dolazio u Korčulu radi izbora najbolje vrste kamena za gradnju šibenske katedrale.

U Korčuli i Dubrovniku, kao i širem dalmatinskom području sve do Venecije i još dalje, bila je poznata u XV. stoljeću i kasnijim stoljećima klesarska i graditeljska radionica obitelji Andrijić, u kojoj se posebno ističe Petar kao graditelj crkve Sv. Spasa u Dubrovniku, a radio je i na mnogim drugim značajnim građevinama kao na Divoni, pa Kneževu dvoru, korčulanskoj katedrali itd. Uz ovu obitelj ističe se i obitelj Pavlović, koja je koristila kamen s otočića Kamenjak u blizini Vrnika.

Petar Andrijić: Pročelje crkve sv. Spasa u Dubrovniku

Ipak treba naglasiti da klesarska aktivnost još uvijek nije zamrla, već na korčulanskom području djeluje nekoliko kamenoklesarskih radionica:

1. “Braća Fabris” – kamenoklesarska radionica
Vlasnik Andrija Fabris, Korčula – otok Vrnik
2. “Obrt za kamenoklesarsku djelatnost Mištra”
Vlasnik Mirko Matulović, Žrnovo – Kampuš bb
3. Kamenoklesarski obrt “Antunica”
Vlasnik Ante Jurjević – Lumbarda
4. Kamenoklesarski obrt “Žunje”
Vlasnik Ante Dračevac, Lumbarda
5. Kamenoklesarski obrt “Humac”
Vlasnik Željko Jurjević, Lumbarda
6. “Čorko” – obrt za vađenje i grubu obradu kamena
Vlasnik Jakša Mušić, Lumbarda br. 172
7. Kamenoklesarski obrt Žaknić Kutlić Ante, Blato
8. “Klesarski obrt Halić”
Vlasnik Kuzma Stipković, Vela Luka.

Na kraju ne smijem izgubiti iz vida činjenicu da je ovaj tekst nastao zaslugom Nikše Fabrisa, koji mi je pomagao u sklupljanju materijala za obradu, kao i pri osiguravanju prepisivanja teksta te njegovo dostavljanje organizatorima proslave kamenoklesarske škole u Pučišćima na otoku Braču. Zato mu izražavam iskrenu zahvalnost kao i potporu za ponovno uspješno razvijanje kamenoklesarskog obrta, pa njegovom ocu, bratu i njemu sve najbolje želje za uspješnu budućnost.

Korčula, prosinac 2008.

KORIŠTENI IZVORI:

Dr. Vinko Foretić: *Otok Korčula u srednjem vijeku do g. 1420.* – JAZU Zagreb, 1940.

Cvito Fisković: *Naši graditelji i kipari XV. i XVI. stoljeća u Dubrovniku* – Matica Hrvatska, Zagreb, 1947. g.

Marinko Gjivoje: *Otoci kamenara* – Zagreb, 1954. g.

D. Franković: *Povijest školstva i pedagogije u – PKZ Zagreb*, 1958. g.

Frano Klisura: *Škola za radnička zanimanja u razdoblju 1864.-1974. g.*, umnoženo ciklostilom Korčula 1974. g.

Grupa autora: (Jakov Tvrdeić i dr.) *Kratki zapisi i podaci o razvoju kamenoklesarskog zanata na području Korčule u vremenu od 1914. do 1968. Godine*; promemorija pisana strojem i sačuvana kod obitelji Davora Fabrisa pok. Grge.

STONE MASONRY AND EDUCATION OF CRAFTSMEN IN KORČULA OVER THE CENTURIES

S u m m a r y

The author brings us a historic overview of masonry on the island of Korčula by using notary and office books from Korčula which have been kept since the 14th century. They contain written contracts about boys coming into the service of craftsmen with the aim of mastering the craft. It deals with opening of the school in 1864 in Korčula, in which the teaching language was Italian and then in 1877 with the opening of the public school in which the teaching language was Croatian, until 1881 when a vocational course for ship building and stone masonry was opened. This information was taken from the article written by F. Radić and published in Zadar's newspaper Zora. Radić was the first teacher of the vocational course until 1913 when the Vocational school for trade drawings was founded. An overview of the development of the school up to current times has been shown and still active masonry workshops have been listed.